

תעמולה והסתה של ארגון החמאס באינטרנט : חקר מקרה - ארגון החמאס בצל ההסלמות הביטחוניות בשנת 2011 / יאיר שדה

תקציר

במחקר זה נבדקה השאלה כיצד ארגון החמאס משתמש ברשת האינטרנט לצורך הפצת תעמולה והסתה לקהלי היעד שלו? לשם כך נבחנו ההיבטים הבאים: מהן המטרות של הפלטפורמות האינטרנטיות השייכות לארגון החמאס? מי הם קהלי היעד של ארגון החמאס באינטרנט? מהם סוגי הרטוריקה שארגון החמאס באינטרנט עושה בהן שימוש? כיצד ניתן להתמודד במלחמה הווירטואלית באינטרנט מול ארגון טרור?

הנחות המחקר היו: 1. כמויות הטקסטים שיפורסמו בעת אירועים ביטחוניים (כגון: פיגועי חבלה, ירי רקטות וטילים) תגדלנה לעומת תקופות אחרות. 2. הפנייה לקהל הבינלאומי תעשה באופן גלוי, לעומת פנייה סמויה לקהל התומכים ופנייה חבויה לקהל האויב. הפלטפורמות המקוונות שנחקרו במחקר זה כתובות בשפה האנגלית ובאופן טבעי מיועדות לקהל דובר אנגלית – הקהל הבינלאומי. 3. ארגון החמאס משתמש בתבניות רטוריות האופייניות לארגון טרור המשתמש באינטרנט. 4. דפוסי הכתיבה הטקסטואליים והוויזואליים של ארגון החמאס מתאפיינים בדפוסים מוכרים אצל ארגוני טרור, כדוגמת: שימוש במילים שכיחות מעולם הפשע והמלחמה. 5. ארגון החמאס מעוניין להעלות לסדר היום נושאים משמעותיים עבורו כגון: הכיבוש הישראלי, פשעי ישראל, סוגיית האסירים הפלסטינים וההתנגדות הפלסטינית נגד ישראל.

המחקר הינו **חקר מקרה (Case study)** המורכב ממתודולוגיה המשלבת בין גישה איכותנית לגישה כמותית. **הגישה האיכותנית** התבססה על ניתוח תוכן טקסטואלי כאשר מלאכת האיסוף של התוכן הטקסטואלי נקבעה מראש – בין התאריכים 1 במרץ 2011 ועד 31 באוקטובר 2011. תקופה זו נבחרה בשל היותה רוויה באירועים ביטחוניים רבים (פיגועי טרור, ירי רקטות, הפגנות גדולות, קריאות למסעי משט ושחרור אסירים פלסטיניים). על פי שיטה זו נאספו במשך כל יום ויום בתקופת המחקר כל חומרים מהפלטפורמות האינטרנטיות של החמאס: כתבות, כרזות, תמונות ודיונים וירטואליים. לאחר מכן, **החומרים נקראו, עובדו וסווגו לקטגוריות נושאות שחזרו על עצמן** שוב ושוב: הכיבוש, היחס לפיגועים וירי נגד ישראל, היתקלויות עם צה"ל ואיומים נגד האויב, האסירים הביטחוניים, האדרת השהידים, הצגת הדה-הומניזציה נגד הפלסטינים, אירועי המשט, ישראל בעיני העולם, הפרדוקס בנושא הנאציזם והחייל החטוף - גלעד שליט.

לשם כך נבחר **מדגם מייצג** של פלטפורמות אינטרנטיות באנגלית השייכות לארגון החמאס: אתר <http://www.palestine-info.co.uk/en>, אתר <http://www.qassam.ps>, פורום <http://www.almoltaqa.ps> והטוויטר <http://twitter.com/AlqassamBrigade> ו- <http://twitter.com/HAMAS>.

במקביל לניתוח התוכן של הפלטפורמות המקוונות נערכו שלושה ראיונות עם מומחים ישראליים העוסקים בתחום הטרור ומתמחים בלוחמה הקיברנטית שמנהל החמאס באינטרנט. חלקם הגדול של הנושאים שעלו בראיונות הובילו לאישוש הנחות יסוד במחקר.

הגישה הכמותית התבססה על תוכנה לניתוח תוכן בשם IBM SPSS Modeler 14.2 שכמתה נתונים טקסטואליים למספרים וסטטיסטיקות. התוכנה הפיקה דירוג שכיחויות של

מילים/ביטויים, סיווג מילים לקטגוריות באופן אוטומטי והפיקה גרפים המציגים קשרים בין מילים/ביטויים. לאחר מכן, התוצאות עובדו באופן ידני על ידי החוקר. בנוסף, תוכנה אחרת בשם SpiderNetPN הפיקה גרפים של קשרים בין הפלטפורמות המקוונות של החמאס לפלטפורמות אחרות באינטרנט. מעבר לכך, החוקר מנה באופן ידני את כמות המילים שנאספה כל יום ויום מכל הפלטפורמות האינטרנטיות בנפרד על מנת למצוא קשר בין לאירועים תקופתיים לבין כמות החומר שנכתב.

ממצאי המחקר הצביעו על מספר מסקנות מעניינות. הפלטפורמות האינטרנטיות של ארגון החמאס התאפיינו **בתבניות רטוריות** אשר חזרו ונשנו במשך כל תקופת המחקר. נמצא כי ישנה פניה **לקהל התומכים** באופן **סמוי** באמצעות תבנית רטורית מסוג: **אחוות לוחמים**. בנוסף לכך, נמצא כי ארגון החמאס פונה **לקהל האויב** תוך שימוש בתבניות רטוריות מסוג: **דיס-אינפורמציה ומידע עובדתי מכוון**. כמו כן, נמצא כי החמאס משתמש באופן **גלוי** בתבניות רטוריות מסוג: **מידע עובדתי הפונה לרגש, בהצגת דה-הומניזציה ודה-לגיטימציה** של ישראל נגד הפלסטינים עבור **הקהל הבינלאומי**. הנושאים המרכזיים שאפיינו את הפלטפורמות היו לרוב (בהתאמה, לפי השכיח ביותר ועד לפחות שכיח): **הכיבוש הישראלי, הפשעים של ישראל, סוגיית האסירים הפלסטינים ונושא ההתנגדות הפלסטינית נגד ישראל**. עוד עולה כי הפנייה לקהל התומך ולקהל האויב נעשתה אך ורק בעת אירועים מיוחדים (כגון: ירי טילים לעבר ישראל, פיגועי טרור וכדומה). לעומתם, הפנייה לקהל הבינלאומי הייתה רציפה לאורך כל תקופת המחקר.

כמו כן, נבדקה ההנחה כי בעת אירועים ביטחוניים מיוחדים, כמויות הטקסטים בפלטפורמות המקוונות של החמאס יהיו גדולים יותר מתקופות אחרות. אולם, טענה זו לא אוששה לחלוטין. נמצא כי כמויות המילים משתנות מאירוע לאירוע בכל הפלטפורמות שנחקרו. בנוסף לכך, נמצא כי המאפיין הדומה בכל הפלטפורמות המקוונות של ארגון החמאס היה שימוש בתמונות, בקריקטורות, בחדשות המתעדכנות בפרקי זמן קצרים, בכרזות ובקישורים לאתרי אינטרנט אחרים. עוד נמצא כי הפלטפורמות האינטרנטיות של החמאס מכילות מסרי הסתה ותעמולה ארסיים ובוטים בעיקר בעת אירועים ביטחוניים משמעותיים.

מעבר לכך, חוקרים שרואיינו למחקר הנוכחי, טענו כי ארגון החמאס ישכלל את יכולותיו הטכנולוגיות והמקוונות בזירת האינטרנט ועלול לפגוע בתשתיות קריטיות בעתיד. כמו כן, הם טענו כי ניתן לנבא, באופן חלקי, אירועים עתידיים של ארגוני הטרור, כדוגמת: הוצאה לפועל של פיגועים וקריאה להפגנות סוערות. מעבר לכך, הם הסכימו כי ארגון החמאס משתמש באינטרנט לפרסום כרזות ווירטואליות, לגיוס תומכים וכספים, תיעוד מידע ואיסוף אינפורמציה מודיעינית ואף הכוונה דתית. הם טענו גם כי ארגון החמאס משתמש בתשתיות אינטרנט אצל מדינות המערב ובאישורם. יתרה מזו, הם טענו כי ההסתה והתעמולה בשפה הערבית בפלטפורמות המקוונות של החמאס באינטרנט ארסיות ומלאות שנאה רבה יותר מאלו הכתובות בשפה האנגלית.

המחקר הנוכחי מציג **המלצות** במלחמה הווירטואלית מול ארגוני טרור באינטרנט: הקמת גוף פיקוח בינלאומי באינטרנט שיהיה מסוגל לדלות תכנים בעלי משמעות מודיעינית אשר יתריעו על פיגועים ואירועים ביטחוניים העתידיים לבוא. כמו כן, על ישראל להקים מערכת הסברה בינלאומית מקוונת שתוכל להתמודד מול תעמולת ארגוני הטרור נגדה.

מספר מיון בספרייה:
297.65 שדה.תע תשע"ד

מספר מערכת:
002396704